

**KAKO ZAŠTITITI INOVACIJU U CRNOJ GORI  
I IZ CRNE GORE  
(Priručnik)**

**Autori:**

**Dr Petra Karanikić, LL.M.**

**Mladen M. Koprivica, dipl.iur**

**Naručilac:**

**Ministarstvo nauke Crne Gore ©**

**2020. godina**

*(katalogizacija je u toku)*

## Sadržaj

Uvod.....	3
Važnost intelektualne svojine u stvaranju inovacija i poslovanju .....	4
Intelektualna svojina – karakteristike i oblici.....	7
I Autorsko pravo i srodna prava .....	9
Nacionalna i međunarodna zaštita autorskih i srodnih prava.....	10
II Industrijska svojina.....	12
Patent.....	12
Postupak zaštite patentom – nacionalna i međunarodna zaštita.....	13
Nacionalna zaštita patenta .....	15
Međunarodna zaštita patenta .....	16
Regionalna zaštita za zemlje članice Evropske patentne organizacije (EPO).....	17
Međunarodna zaštita putem Ugovora o saradnji na području патената (PCT).....	18
Prednosti i nedostaci patentne zaštite .....	20
Žig.....	22
Postupak zaštite žiga.....	22
Nacionalna zaštita žiga .....	23
Međunarodna zaštita žiga .....	24
Industrijski dizajn.....	25
Postupak zaštite industrijskog dizajna .....	25
Nacionalna zaštita industrijskog dizajna.....	26
Međunarodna zaštita industrijskog dizajna.....	26
Topografija poluprovodnika.....	27
Postupak zaštite poluprovodnika .....	27
Nacionalna zaštita poluprovodnika.....	27
Međunarodna zaštita poluprovodnika.....	28
Oznake geografskog porijekla.....	29
Postupak zaštite geografskog porijekla.....	29
Nacionalna zaštita geografskog porijekla .....	30
Međunarodna zaštita geografskog porijekla .....	31
III Neformalni oblici intelektualne svojine .....	32
Poslovna tajna.....	32
Upravljanje intelektualnom svojinom .....	34
Literatura.....	35
Prilog 1 Međunarodni ugovori na području intelektualne svojine .....	36
Korisni linkovi .....	37

## Uvod

Inovacije kao proces pretvaranja ideja ili izuma u korisne proizvode i usluge predstavljaju ključni faktor ekonomskog rasta i razvoja preduzeća i organizacija. Kako bi preduzeća i organizacije postigle uspjeh u današnjem modernom svijetu, ali i zadržale svoju efikasnost trebaju kontinuirano inovirati i sprovesti inovacijske procese.

U inovacijskom procesu kojim se ideje pretvaraju u korisne proizvode i usluge zaštita prava intelektualne svojine ima izuzetno značajnu ulogu. Zaštita intelektualne svojine od presudne je važnosti za podsticanje inovacija. Odgovarajuća zaštita prava intelektualne svojine će omogućiti preduzećima i organizacijama da lakše plasiraju svoje proizvode i/ili usluge na tržištu te da steknu odnosno zadrže svoju konkurentsku prednost na tržištu.

Postoje različiti oblici zaštite prava intelektualne svojine, a izbor oblika koji će preduzeća i organizacije koristiti zavisiće od definisane strategije zaštite intelektualne svojine i postavljenih poslovnih ciljeva.

Glavni cilj ovog priručnika je da pruži osnovne informacije o ulozi i važnosti zaštite intelektualne svojine kako za pojedinca tako i za preduzeća i organizacije. Ovaj priručnik stoga obrađuje osnovne karakteristike intelektualne svojine, definiše i opisuje različite oblike formalne i neformalne intelektualne svojine, opisuje postupke nacionalne i međunarodne zaštite pojedinih oblika intelektualne svojine te naglašava važnost odgovarajućeg upravljanja intelektualnom svojinom.

## Važnost intelektualne svojine u stvaranju inovacija i poslovanju

Ljudska kreativnost i inovativnost predstavljaju ključnu komponentu stvaranja intelektualne svojine. Svaki proizvod ili usluga koji se koriste u svakodnevnom životu rezultat su inovacijskog procesa koji je temelj za pretvaranje ideje u inovaciju.

U ekonomiji koja se zasniva na znanju i pratećim novim tehnologijama intelektualna svojina svakako ima značajnu ulogu. Novi proizvodi, brendovi i kreativni dizajni koji se svakodnevno pojavljuju na tržištu predstavljaju rezultat ljudske inovativnosti i kreativnosti, a glavni pokretači tih noviteta uglavnom su mala i srednja preduzeća.

Uloga zaštite prava intelektualne svojine je da daje pojedincima ili preduzećima i organizacijama podsticaj za stvaranje novih i društveno poželjnih i korisnih inovacija.

Vrijednost intelektualne svojine uglavnom se ne cijeni dovoljno. Zaštićena intelektualna svojina može postati vrijedna imovina bilo za pojedinca ili preduzeće odnosno organizaciju ukoliko se na odgovarajući način komercijalno koristi. U tom kontekstu svojina se može posmatrati kao:

1. Materijalna ili opipljiva imovina (npr. zgrade, mašine, postrojenja i dr.), i
2. Nematerijalna ili neopipljiva imovina (ljudski kapital, znanje i iskustvo<sup>1</sup>, ideje, brendovi, dizajn i dr.).

Intelektualna svojina spada u kategoriju nematerijalne odnosno neopipljive svojine.

Pojedinac ili preduzeće odnosno organizacija može zaštititi sljedeće oblike nematerijalne odnosno neopipljive svojine:

- Inovativne proizvode ili procese – patentom ili korisnim modelom,
- Kulturna, umjetnička i književna djela uključujući i, u određenim zemljama, softvere i baze podataka – autorskim ili srodnim pravima,
- Kreativni dizajn, uključujući i tekstilni dizajn – industrijskim dizajnom,
- Prepoznatljive znakove – žigom,
- Proizvode određenog kvaliteta ili reputacije koji dolaze sa određenog geografskog područja – imenom porijekla i geografskom oznakom,
- Mikročipove – topografijom poluprovodnika, i
- Informacije komercijalne vrijednosti – poslovnom tajnom.

Uloga tih prava zaštite intelektualne svojine je da „pretvori“ nematerijalnu imovinu u materijalnu te na taj način stvori vrijednu i u određenim slučajevima ekskluzivnu imovinu kojom se može trgovati odnosno poslovati na tržištu. S obzirom da intelektualna svojina ima

---

<sup>1</sup> engl. „know-how“

sve karakteristike svojine to znači da se njome može raspolagati kao i svakom drugom svojinom: može se prodati, dati na korištenje, a može se i nasljeđivati.

Uspješna preduzeća i organizacije oslanjaju se na efikasno korišćenje jednog ili više oblika prava zaštite intelektualne svojine kako bi ostvarili i zadržali svoju konkurentsku prednost na tržištu. Danas se od vlasnika, menadžera i drugih relevantnih pojedinaca unutar svakog preduzeća ili organizacije traži dobro razumijevanje i poznavanje različitih oblika prava zaštite intelektualne svojine kako bi na odgovarajući način zaštitili i komercijalizovali imovinu preduzeća ili organizacije kako na domaćem tako i na inostranom tržištu.

Mnoga preduzeća i organizacije još uvijek u potpunosti ne koriste mogućnosti koje im sistem zaštite prava intelektualne svojine omogućava što je uglavnom posljedica nedovoljne informisanosti i nedostatka stručnih znanja na području intelektualne svojine, ali i potencijalnim visokim troškovima koje zaštita intelektualne svojine donosi.

Nivo razumijevanja načina upravljanja i komercijalizacije intelektualne svojine razlikuje se među preduzećima odnosno organizacijama. Nužno je da upravljačka struktura tih preduzeća odnosno organizacija u potpunosti razumiju da zaštita prava intelektualne svojine sama po sebi nije dovoljna te da uspješna strategija upravljanja intelektualnom svojinom treba biti integrisana u širi upravljački i organizacijski kontekst.

Prava zaštite intelektualne svojine pružaju mogućnost preduzećima i organizacijama da:

- spriječe druge da kopiraju njihove proizvode i usluge, ili koriste njihove inovacije što je posebno važno danas u uslovima povećane konkurencije na tržištu,
- stvore snažan brend svojih proizvoda/usluga diferencijacijom tih proizvoda/usluga kroz strateško korišćenje nekoliko različitih oblika prava zaštite intelektualne svojine,
- dobiju korisne i vrijedne informacije – analiza komercijalnih i tehničkih informacija dostupnih iz zaštićene industrijske svojine (patent, žig, industrijski dizajn, itd.) može pomoći preduzećima i organizacijama u razumijevanju različitih tehnoloških trendova na tržištu i identifikaciji područja budućeg tehnološkog istraživanja i razvoja, a samim tim i skraćivanje potrebnog vremena te smanjenje troškova istraživanja i razvoja za sopstvene proizvode i/ili usluge,
- ostvare prihode putem licenciranja, franšize ili drugih načina komercijalne upotrebe sopstvene intelektualne svojine,
- ostvare mogućnosti finansiranja iz različitih izvora – imovini koja je zaštićena pojedinim oblicima zaštite prava intelektualne svojine može se procijeniti njena vrijednost i na osnovu te vrijednosti ostvariti potrebno dalje finansiranje,
- povećaju sopstvenu komercijalnu vrijednost,
- otvore nova tržišta,
- ostvare različite oblike poslovne saradnje – prava zaštite intelektualne svojine osiguravaju osnov za kolaborativnu saradnju kao npr. kolaborativna saradnja u istraživanju i razvoju, i

- osiguraju tzv. slobodu poslovanja<sup>2</sup> - posjedovanje ili licenciranje ključnih oblika zaštite prava intelektualne svojine može smanjiti rizik poslovanja preduzeća i organizacija u smislu povrede tuđih prava zaštite intelektualne svojine.

Efekat koji će zaštita intelektualne svojine imati na preduzeća i organizacije u poslovnom smislu zavisi od različitih faktora, kao što su:

- **Poslovni model** – određeni poslovni modeli će imati intelektualnu svojinu kao ključni element poslovanja dok drugi neće. Takođe, pojedini oblici intelektualne svojine će imati drugačije uloge u različitim poslovnim modelima pa će tako patenti, znanje i iskustvo i poslovne tajne imati značajnu ulogu u tehnološkim preduzećima dok će žigovi i industrijski dizajn biti važniji u uslužnom sektoru gdje su brendovi ključni u razlikovanju proizvoda i/ili usluga.
- **Tržište** – različiti oblici zaštite prava intelektualne svojine biće važni u kontekstu različitih tržišnih uslova kao što je vremensko trajanje određenog proizvodnog ciklusa, potencijalni rizik kršenja prava intelektualne svojine od strane konkurencije te trošak efikasnog sprovođenja odobrene zaštite intelektualne svojine protiv konkurencije.
- **Odabrani oblik zaštite intelektualne svojine** – različiti oblici zaštite prava intelektualne svojine imaju i različitu ulogu pa će se tako žig koristiti u zaštiti brenda, patent za zaštitu tehnologije, autorsko pravo za zaštitu softvera, i industrijski dizajn za zaštitu novog dizajna. Većina preduzeća i organizacija istovremeno će koristiti odnosno upotrebljavati više različitih oblika zaštite intelektualne svojine.
- **Faza razvoja poslovanja preduzeća** – uloga i značaj zaštite prava intelektualne svojine će postati sofisticiraniji razvojem poslovanja preduzeća odnosno organizacija.
- **Podizanje svijesti upravljačke strukture o važnosti upravljanja i zaštite intelektualne svojine** – važnost koja se pridaje ulozi intelektualne svojine u poslovanju preduzeća i organizacija će zavisiti od stava koji će njihova upravljačka struktura zauzeti prema tim pitanjima.

---

<sup>2</sup> engl. „freedom to operate“

## Intelektualna svojina – karakteristike i oblici

Intelektualna svojina odnosi se na kreacije ljudskog uma nastale kao rezultat kreativnih aktivnosti kao što su izumi, književna i umjetnička djela i druge kreacije poput simbola, naziva i slika koji se koriste na tržištu.

U ekonomskom smislu zaštita prava intelektualne svojine predstavlja zakonsko odnosno pravno sredstvo pomoću kojeg nosioci tih prava (pojedinci, preduzeća i organizacije) pretvaraju svoje intelektualne kreacije (proizvode i usluge) u dugoročne poslovne vrijednosti. Odgovarajućim korišćenjem tih prava može se osigurati povoljniji konkurentski položaj na tržištu te zaštita sopstvenih proizvoda i usluga od neovlašćenog korišćenja i kopiranja.

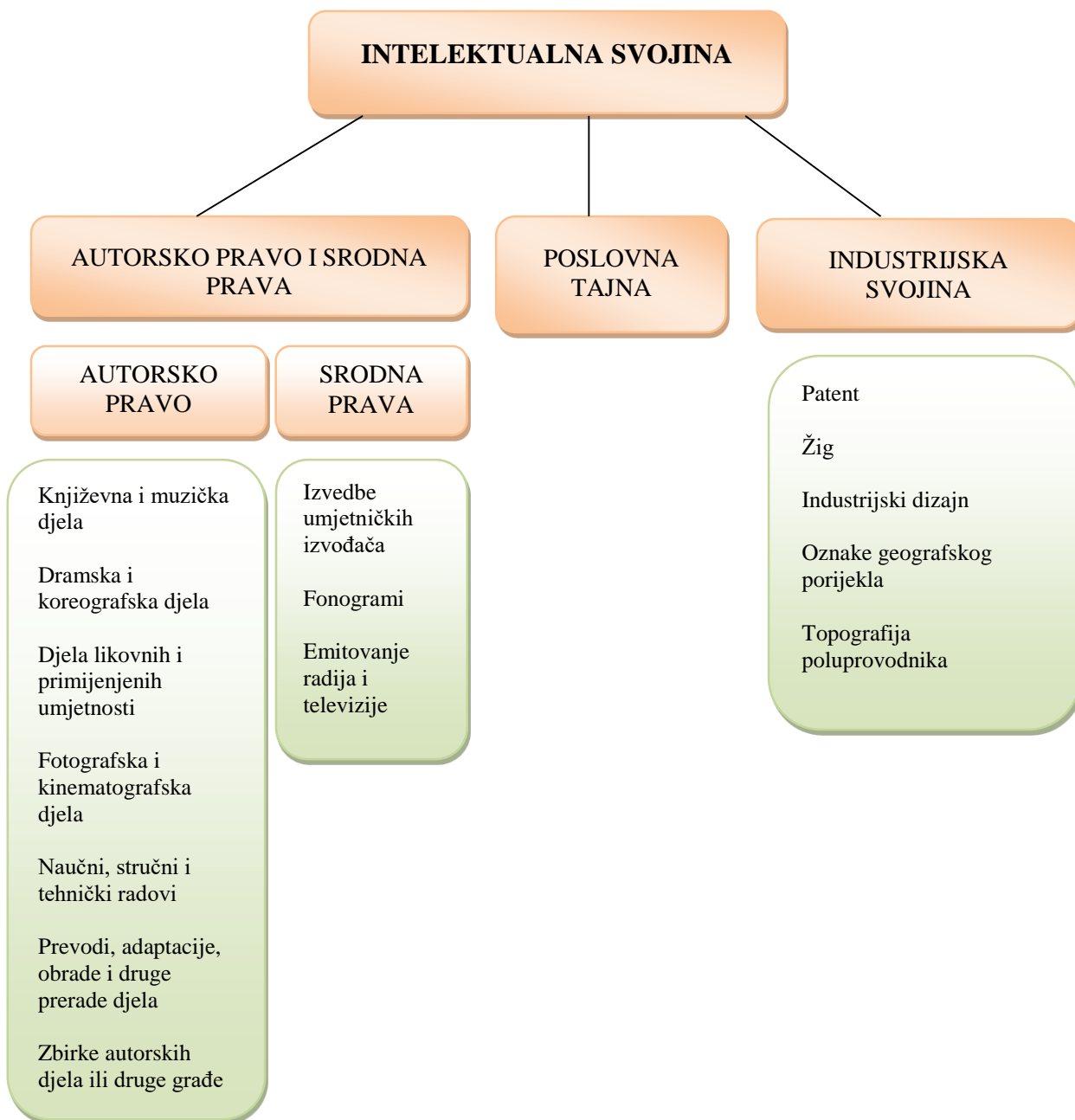
Intelektualna svojina može se podijeliti na **formalnu** intelektualnu svojinu koja obuhvata **industrijsku svojinu, autorsko i srodna prava**, te na **neformalne** oblike intelektualne svojine (Slika 1).

- **Industrijska svojina** obuhvata prava kojima pojedinci ili organizacije štite od konkurenata svoje poslovne interese, položaj na tržištu i sredstva uložena u istraživanje, razvoj i promociju. Pod prava industrijske svojine spadaju: patent, žig, industrijski dizajn, topografija poluprovodnika te oznake geografskog porijekla.
- **Autorsko pravo i srodna prava** odnose se na isključivo pravo autora na raspolaganje njihovim književnim, naučnim ili umjetničkim djelima, te djelima iz drugih područja stvaralaštva; **srodna prava** na sličan način odnose se na prava umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i emitovanja radija i televizije.

Formalni oblici zaštite prava intelektualne svojine podliježu određenim formalnim postupcima kao što su postupci prijave, ispitivanja, usklađivanja te konačno odobravanja ili registracije. Pod formalne oblike zaštite prava intelektualne svojine spadaju patent, žig, industrijski dizajn, topografija poluprovodnika te oznake geografskog porijekla. Iako ne zahtijeva formalan postupak zaštite autorsko pravo sadrži formalnu komponentu s obzirom da je primjena njegove zaštite uređena zakonom.

**Neformalni oblici intelektualne svojine** obuhvataju poslovne tajne, zaštitu od nelojalne konkurencije, znanje i iskustvo (engl. know-how), zaštitu povjerljivih podataka, itd. U Evropskoj uniji u ovu kategoriju pripadaju i poslovne metode. Za neformalne oblike intelektualne svojine ne postoje posebni postupci sticanja zaštite.

Slika 1: Podjela intelektualne svojine



Izvor: Autori



## I Autorsko pravo i srodna prava

**Autorsko pravo**<sup>3</sup> odnosi se na zaštitu prava autora nad njihovim kreativnim i originalnim književnim, naučnim i umjetničkim djelima.

Predmet zaštite autorskog prava je **autorsko djelo**, a **autor** je fizička osoba koja je to djelo stvorila. U slučaju da je više autora učestvovalo u stvaranju autorskog djela tada se radi o koautorskom djelu. Pod **autorskim djelom** podrazumijeva se **originalno** (izvorno) intelektualno ostvarenje iz književnog, umjetničkog i naučnog područja koje ima individualni karakter i koje je na određeni način **izraženo (materijalizovano)**.

Autorsko djelo će se smatrati originalnim ako autor ne ponavlja već ranije stvoreno i njemu poznato autorsko djelo. S obzirom da autorsko-pravnu zaštitu imaju izrazi određene ideje, a ne ideje same po sebi, one moraju biti zabilježene u materijalnom obliku (npr. književno djelo treba biti zapisano na papiru ili objavljeno u određenom mediju, umjetničko djelo treba biti naslikano na platnu ili grafički izraženo na nekom drugom materijalu, zvučni zapis treba biti sačuvan na određenom mediju i sl.).

Prema važećim propisima autorskim pravom ne mogu se štititi: ideje, naučna otkrića, postupci, metode rada i matematički koncepti; **službeni tekstovi** iz područja zakonodavstva, uprave i sudstva objavljeni radi službenog informisanja javnosti; i dnevne novosti i druge vijesti koje imaju karakter obične medijske informacije.

Autorsko pravo u sebi sadrži sljedeća prava:

- **Moralna prava** autora,
- **Imovinska prava** autora, i
- **Druga prava** autora.

**Moralna prava autora** štite lične veze autora u pogledu njegovog djela, a obuhvataju pravo na priznavanje autorstva kojim autor ima pravo biti priznat i naveden kao autor djela, pravo prve objave gdje autor ima pravo odlučiti kada i na koji način će njegovo djelo biti objavljeno javnosti, te pravo na poštovanje autorskog djela i ugled autora kojim autor može zabraniti bilo kakvu deformaciju, izmjenu ili korišćenje djela, koje ugrožava njegov ugled.

**Imovinska prava autora** štite imovinske interese autora u kontekstu komercijalne upotrebe njegovog djela. To su zapravo isključiva prava jer autor može odobriti ili zabraniti korišćenje svog djela na bilo koji način. Imovinska prava obuhvataju pravo reprodukcije odnosno umnožavanja djela, pravo distribucije odnosno stavljanje djela u promet, te pravo javne dostupnosti svog djela.

---

<sup>3</sup> engl. „copyright“

**Druga prava autora** štite ostale interese autora u pogledu njegovog djela. To su prava koja imaju obilježja i imovinskih i moralnih prava, ali se ne mogu svrstati niti u jednu od navedenih kategorija. Ta prava su prava na naknadu, pravo slijeđenja i ostala druga prava autora, a ostvarivanje ovih prava često je izvan uticaja samog autora.

Način na koji će autor ustupiti korišćenje svog autorskog djela regulisan je putem autorsko-pravnog ugovora koji mora biti sklopljen u pisanom obliku. Ovaj ugovor mora sadržati djelo na koje se odnosi, način korišćenja, te korisnika autorskog djela. Visina naknade za korišćenje autorskog djela takođe mora biti sastavni dio ugovora.

**Srodna prava**<sup>4</sup> su prava koja su usko vezana i bliska autorskom pravu s obzirom da je predmet zaštite srodnih prava vezan za autorska djela. Iz tog razloga se i nazivaju srodna prava, a obuhvataju: prava umjetnika izvođača na njihovim nastupima, prava proizvođača fonograma na njihovim fonogramima, prava filmskih producenata na njihovim videogramima, prava organizacija za radiodifuziju na njihovim emitovanjima, prava izdavača na njihovim publikacijama, i prava proizvođača baza podataka na njihovim bazama.

Trajanje zaštite autorskog prava je za života autora i 70 godina nakon njegove smrti<sup>5</sup>. U slučaju koautorskog djela autorsko pravo traje sedamdeset godina od smrti koautora koji je najduže živio<sup>6</sup>.

Trajanje zaštite srodnih prava nešto je kraće od autorskog prava. U većini zemalja trajanje zaštite je 50 do 70 godina nakon isteka kalendarske godine u kojoj je npr. određeni zapis stvoren, emitovan i sl.

## Nacionalna i međunarodna zaštita autorskih i srodnih prava

Zaštita autorskim pravom počinje samim trenutkom ostvarenja djela. Za razliku od većine ostalih oblika intelektualne svojine autorsko pravo na podliježe formalnim postupcima zaštite. Zaštita autorskog prava se najčešće naglašava u pisanom obliku i to dodavanjem riječi „copyright“ ili znaka ©, navođenjem godine objavljivanja djela te navođenjem imena autora odnosno nosioca autorskog prava.

**Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela**<sup>7</sup> najstarija je međunarodna konvencija kojom se uređuje autorsko-pravna zaštita, a bavi se zaštitom autorskih djela i pravima njihovih autora. Zasniva se na tri osnovna načela i sadrži niz odredbi kojima se određuje minimalna zaštita koja se pruža, kao i posebne odredbe dostupne zemljama u razvoju koje ih žele iskoristiti. Bernska konvencija odredila je minimalno trajanje autorsko-pravne zaštite i to za vrijeme života autora plus najmanje 50 godina nakon njegove smrti. Određene zemlje produžile su trajanje autorsko-pravne zaštite na 70 godina od godine smrti autora, a to

---

<sup>4</sup> engl. „related rights“

<sup>5</sup> Rok se počinje računati od kraja godine u kojoj je autor preminuo.

<sup>6</sup> Ibidem.

<sup>7</sup> Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela usvojena je 1886. godine.

se odnosi na zemlje članice Evropske unije<sup>8</sup> i na Sjedinjene Američke Države. Bernska konvencija uvela je i načelo nacionalnog tretmana što znači da nacionalna zakonodavstva vezana za zaštitu autorskog prava ne smiju ni na koji način diskriminirati autorska djela iz drugih država.

Geografska odnosno teritorijalna pokrivenost autorskog prava zapravo je širom svijeta i to u zemljama u kojima je autorsko-pravna zaštita zakonom uređena (zemlje potpisnice Bernske konvencije)<sup>9,10</sup>.

---

<sup>8</sup> Trajanje autorskopravne zaštite u Crnoj Gori isto je kao i u zemljama članicama Evropske unije.

<sup>9</sup> Ukupan broj zemalja potpisnica Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela je 178.

<sup>10</sup> Crna Gora potpisnica je Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela od 03.06.2006. godine.

## II Industrijska svojina

### Patent

**Patent** je oblik intelektualne svojine kojim se može zaštititi pronalazak<sup>11</sup> koji predstavlja novo rješenje određenog tehničkog problema, dok se patentno pravo priznaje za one izume koji se odnose na određeni proizvod, primjenu ili postupak. Drugim riječima, patentom se ne može zaštititi određena ideja, već samo konkretno rješenje određenog tehničkog problema.

Pronalazač je osoba koja je izum stvorila koristeći svoj intelektualni kapacitet kako bi riješila određeni tehnički problem. Iz tog razloga pravna osoba ne može biti pronalazač jer je intelektualni napor koji je potreban da bi se izum stvorio isključivo karakteristika fizičke osobe ili više njih.

Pronalazač je obično i nosilac prava na patent, ali u praksi to nužno ne mora biti tako. Naime, većina izuma nastala je kao rezultat zajedničkih istraživačkih napora više pronalazača koji su određeni izum stvorili tokom radnog vremena u određenom preduzeću ili organizaciji. U tom slučaju će to preduzeće ili organizacija biti nosilac prava na zaštićeni izum. Pronalazač/i će svakako imati moralna prava nad izumom kao i pravo na odgovarajuću naknadu ukoliko je to regulisano na nivou preduzeća ili organizacije.

Da bi se ostvarila patentna zaštita izum mora zadovoljiti tri glavna i zakonski propisana uslova, a oni su sljedeći:

1. **novost** (u kontekstu postojećeg stanja tehnike),
2. **inventivni nivo** (neočiglednost stručnjacima u području tehnike), i
3. **industrijska primjenjivost**.

Uslov novine znači da je određeni izum nov ako na datum podnošenja patentne prijave (ujedno i dan prvenstva prijave<sup>12</sup>) nije obuhvaćen stanjem tehnike<sup>13</sup> i da prije podnošenja patentne prijave nije bio prikazan javnosti na bilo koji način i bilo gdje u svijetu.

---

<sup>11</sup> Izum, pronalazak, prvenstveno u području tehnike, koji se kao rezultat stvaralačkoga rada može primijeniti u industrijskoj i drugoj djelatnosti, a odnosi se na novu opremu, uređaje, aparate, proizvode i sl. Za razliku od naučnog otkrića kojim se prepoznaju i utvrđuju pojave, odnosi (zakonitosti) i stanja u prirodi i društvu i koje se javno prezentuje objavljivanjem u naučnim časopisima, izum je intelektualno vlasništvo pronalazača koji će svoja autorska prava te dozvolu za moguću primjenu, proizvodnju i prodaju zaštititi patentom.

<sup>12</sup> Datum prvenstva odnosi se na najraniji datum prijave u tzv. porodici patentnih prijava (engl. „patent families“). Ako se radi o samo jednoj prijavi patenta, datum prioriteta bit će datum podnošenja te jedine prijave. Ako je podnosilac prijave podnio više povezanih patentnih prijava datum prioriteta bio bi datum podnošenja najranijih prijava patenta koji su prvi otkrili izum.

Pravo prvenstva važno je i u situaciji u kojoj dva pronalazača dođu do identičnog rješenja tehničkog problema odnosno izuma. U toj situaciji pravo prvenstva na priznavanje patenta će imati pronalazač s ranijim datumom podnošenja.

<sup>13</sup> Stanje tehnike podrazumijeva cjelokupno relevantno tehničko znanje dostupno javnosti proje podnošenja prve prijave patenta bilo gdje u svijetu. U stanje tehnike ulaze svi patenti, neobjavljene patentne prijave te nepatentna literatura u najširem smislu riječi (npr. naučne publikacije i sl.).

Određeni izum će imati zadovoljeni nivo inventivnosti ako na datum podnošenja patentne prijave (ujedno i datum prvenstva prijave) na očigledan način ne proizlazi iz konkretnog tehničkog područja<sup>14</sup> iz postojećeg stanja tehnike prosječnom stručnjaku iz tog određenog područja.

Određeni izum će biti industrijski primjenjiv ako se koristi u proizvodnji robe ili pružanju usluga.

Postoje određena područja koja su zakonski isključena od mogućnosti patentiranja. To su: naučna otkrića, naučne teorije, matematičke metode, estetske tvorevine, poslovne metode, baze podataka i računarski programi, životinjske i biljne sorte te načini liječenja i dijagnostički postupci. Za razliku od Evrope gdje to nije moguće, u Sjedinjenim Američkim Državama moguće je patentirati računarske softvere i poslovne metode.

Postoje i određene kategorije izuma koji su isključeni iz zaštite patentom i to isključivo iz etičkih razloga. Te kategorije su: izumi životinjskih i biljnih vrsta kao takvi i bitno biološki postupci za dobijanje biljaka i životinja; ljudsko tijelo i samo otkriće nekog od njegovih elemenata (kao npr. odsječak gena); dijagnostički i hirurški postupci i postupci liječenja koji se primjenjuju neposredno na ljudskom ili životinjskom tijelu; i izumi protivni javnom poretku ili moralu kao što su npr. kloniranje, genetske modifikacije, i sl.<sup>15</sup>

## Postupak zaštite patentom – nacionalna i međunarodna zaštita

Postupak pravne zaštite patentom započinje podnošenjem patentne prijave za to nadležnom tijelu. Prijava se podnosi u pisanom obliku. Za svaki izum podnosi se posebna prijava. Međutim, postoji mogućnost da se jednom prijavom traži pravna zaštita za više izuma pod uslovom da postoji njihova funkcionalna povezanost. U praksi se ovakva prijava procjenjuje od slučaja do slučaja.

Sadržaj patentne prijave je zakonski propisan i mora sadržati:

1. Zahtjev za priznanje patenta
2. Opis pronalaska
3. Patentni zahtjev (jedan ili više)
4. Crteže (nacrti i sl.)
5. Apstrakt

Patentna prijava zahtijeva potpunu dokumentaciju za izum za koji se traži zaštita. Prijava se zatim detaljno proučava od strane patentnog ispitivača kako bi se utvrdilo zadovoljava li prijava

---

<sup>14</sup> Područja tehnike prikazana su Međunarodnoj klasifikaciji patenata Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) (<https://www.wipo.int/classifications/ipc/en/>)

<sup>15</sup> [https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp\\_13/scp\\_13\\_3.pdf](https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_13/scp_13_3.pdf)

sva tri ranije navedena glavna uslova. Patentna zaštita će se odobriti samo ako su zadovoljena sva tri uslova.

Postupak patentiranja kompleksan je i dug te iziskuje visoke troškove. Iz tog razloga je važno prije nego se krene u taj postupak razmisliti o mogućim alternativnim oblicima zaštite bilo kao nadopuna ili umjesto zaštite patentom. Takođe, s obzirom da veliki broj patentnih prijava ne završi priznavanjem patenta te s ciljem smanjenja rizika od nepriznavanja patenta preporučljivo je preduzeti određene korake kao što je npr. pretraga postojećeg stanja tehnike (tzv. prethodnog znanja).<sup>16</sup>

Stanje tehnike odnosno prethodno znanje je bilo koji dokaz da je određeni izum od ranije poznat javnosti. Stanje tehnike ne mora postojati fizički niti biti komercijalno dostupno, već je dovoljno da je neko negdje ranije prethodno opisao ili prikazao ili napravio nešto što sadrži upotrebu tehnologije koja je vrlo slična tom izumu. Postoje izvori putem kojih se može napraviti pretraga stanja tehnike, a to su baza podataka o patentima Evropske patentne kancelarije (Espacenet), baza podataka Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu (Patentscope) i dr. To su besplatne baze podataka koje sadrže značajan broj dokumenata. Sama Espacenet baza podataka u sebi sadrži preko 90 miliona dokumenata koje su patentne kancelarije u cijelom svijetu skupljale i indeksirale kroz dugi niz godina.

Svrha pretrage stanja tehnike za pronalazača odnosno određeno preduzeće i organizaciju je procjena mogućnosti ostvarenja zaštite sopstvenog izuma, izbjegavanje moguće povrede tuđeg prava te informisanost o zatraženoj ili ostvarenoj zaštiti od strane konkurencije.

Pronalazač odnosno preduzeće ili organizacija dužna je da plati određene naknade za podnošenje prijave te za kasnije održavanje patentne zaštite. Postoje različite naknade tokom svih faza postupka zaštite te stoga marginalni troškovi rastu tokom kompletnog razdoblja zaštite patenta.

U zamjenu za dobijanje zaštite od pronalazača se zahtijeva **potpuno razotkrivanje pronalaska javnosti**. Patentna prijava se objavljuje 18 mjeseci od datuma podnošenja prijave. To znači da informacije sadržane u patentnoj prijavi postaju javno dostupne te se na taj način otvara mogućnost drugih da pokušaju osporiti odobravanje patenta ako smatraju da patent ne bi trebalo da bude odobren.

U trenutku kada je patent odobren dokumentacija o svojini, sadržaju i pokrivenosti prava zaštite znači da se priznato pravo za izum može prodavati na tržištu (ako nosilac patenta želi odmah krenuti da ostvaruje profit). To je prvenstveno slučaj ako nosilac patenta želi samostalno komercijalno da iskoristi proizvod. Druga mogućnost je da se upotreba patentirane tehnologije licencira drugima prema volji nosioca patenta te na taj način omogućiti nosiocu patenta povrat uloženi resursa.

---

<sup>16</sup> engl. „prior art“

Monopolsko odnosno isključivo pravo za iskorišćavanje patentiranog izuma dodjeljuje se njegovom nosiocu do **maksimalno 20. godina**. Nakon dvadeset godina ističe patentna zaštita te izum postaje javno dostupan i može se dalje koristiti bez plaćanja bilo kakvih naknada ili drugih restrikcija. Postoji izuzetak na ovo pravilo trajanja patentne zaštite, a odnosi se na zaštitu lijekova, gdje patent zapravo može biti neizvodljiv u smislu primjene jer je potrebno sprovesti ispitivanje lijeka te dobiti odobrenje regulatornog tijela kao što su Agencija za hranu i lijekove<sup>17</sup> u Sjedinjenim Američkim Državama ili Evropska agencija za lijekove<sup>18</sup> u Evropi. U tom slučaju nosilac patenta može prijaviti maksimalno pet godina dodatne zaštite s relevantnim opravdanjem za produženje.

Kako bi se održala prava dobijena priznatim patentom postoji obaveza plaćanja godišnje naknade koja se iz godine u godinu povećava. Prve dvije godine obuhvaćene su plaćenim troškovima i naknadama prilikom podnošenja patentne prijave što znači da prva obaveza održavanja nastupa u trećoj godini održavanja patenta.

Patentno pravo je teritorijalnog karaktera pa je stoga geografski ograničeno na područje na kojem se traži patentna zaštita odnosno na području gdje je patent priznat.

## Nacionalna zaštita patenta

Zaštitu pronalaska patentom u Crnoj Gori sprovodi **Direkcija za intelektualnu svojinu pri Ministarstvu ekonomije Crne Gore**.

Postupak zaštite sprovodi se u dvije faze:

1. Ispitivanje sadržaja prijave do njene objave u službenom glasniku intelektualne svojine (Crnogorski glasnik intelektualne svojine); i
2. Ispitivanje patentne prijave nakon njene objave.

Postupak zaštite počinje podnošenjem patentne prijave i sprovodi se u skladu sa **Zakonom o patentima**. Prijava patenta podnosi se na crnogorskom jeziku u pisanoj formi. Prijava se može podnijeti i na stranom jeziku, ali uz nju svakako treba biti priložena i prijava na crnogorskom jeziku.

Nakon podnošenja prijave Zavod sprovodi tzv. formalno ispitivanje prijave na način da ispituje da li su podneseni svi propisani elementi prijave. Formalnim ispitivanjem utvrđuje se datum podnošenja patentne prijave te ukoliko je sve u redu podnosilac prijave s tim datumom stiče pravo prvenstva odnosno međunarodno pravo prvenstva.

Nakon utvrđivanja datuma podnošenja prijave podnosilac može ako to želi:

- podnijeti zahtjev za pretraživanje stanja tehnike, i
- zatražiti neobavezno pisano mišljenje o patentibilnosti.

---

<sup>17</sup> engl. „Food and Drug Administration - FDA“

<sup>18</sup> engl. „European Medicines Agency - EMA“

Ove usluge nisu uključene u osnovne troškove podnošenja patentne prijave, već je to dodatni trošak za podnosioca.

Do trenutka objave patentna prijava se formalno provjerava – pretražuju se nacionalne i međunarodne baze podataka, te se zasnivaju na rezultatima pretrage i ako je podnosilac prijave to zatražio, izrađuje pisano mišljenje o patentibilnosti.

Prijava patenta koja ispunjava sve potrebne uslove objavljuje se u službenom glasilu nakon isteka od 18 mjeseci od datuma podnošenja prijave odnosno od datuma kada je priznato prvenstva, zajedno sa izvještajem o pretraživanju. U slučaju da iz nekog razloga u tom roku nije bilo moguće izraditi izvještaj o pretraživanju taj izvještaj se onda naknadno objavljuje.

Od datuma objave izvještaja o pretraživanju podnosilac prijave ima rok od 6 mjeseci da, ukoliko želi nastaviti postupak za priznavanje patenta, podnese zahtjev za tzv. potpuno ispitivanje.

U slučaju podnošenja zahtjeva za potpunim ispitivanjem patentne prijave Direkcija će sprovesti postupak tzv. supstancijalnog odnosno suštinskog ispitivanja<sup>19</sup> sadržaja patentne prijave. Tokom ovog postupka podnosilac prijave imaće mogućnost da koriguje svoju patentnu prijavu kako bi povećao mogućnost da mu patent bude priznat. Ako se utvrdi da prijava zadovoljava sve propisane uslove Direkcija će podnosiocu prijave izdati Rješenje o priznanju patenta. Nakon toga patent se upisuje u Registar patenata i objavljuje u službenom listu Direkcije.

Odgovornost za održavanje patentne zaštite kao i praćenje eventualnih povreda i preduzimanje odgovarajućih pravnih radnji ta sprečavanje eventualne povrede tog prava je na nosiocu patenta.

## Međunarodna zaštita patenta

Međunarodna zaštita patenta može se ostvariti na nekoliko različitih načina:

- Podnošenjem patentne prijave svakoj pojedinačnoj nacionalnoj kancelariji svake zemlje u kojoj se želi tražiti zaštita
- Regionalnom rutom putem jednog od postojećih regionalnih patentnih sistema (npr. Evropska patentna kancelarija – EPO; Evroazijska patentna organizacija – EAPO i dr.).
- Putem međunarodnog Ugovora o saradnji na području patenata<sup>20</sup> za zemlje potpisnice tog ugovora.

Prednost međunarodnih i regionalnih načina odnosno sistema je što oni omogućavaju podnošenje jedne prijave za izum na jednom mjestu s istovremenim pravnim uticajem u više zemalja. To znači da u kontekstu međunarodne zaštite patenta ne postoji međunarodno priznati

---

<sup>19</sup> Potpuno odnosno suštinsko ispitivanje za patentne prijave podnesene u Crnoj Gori provodi Evropska patentna kancelarija (EPO)

<sup>20</sup> engl. „Patent Cooperation Treaty – PCT“



patent, već samo međunarodna patentna prijava o kojoj će konačnu odluku o priznanju patenta donijeti ona nacionalna kancelarija u kojoj je ona podnesena.

Troškovi patentiranja izuma su izuzetno visoki. S ciljem smanjenja tih troškova vrlo je važno da pojedinci odnosno preduzeća ili organizacije na samom početku definišu zemlje u kojima je bitno da ostvare zaštitu svojih izuma. Odabir zemalja u kojima će se tražiti zaštita zavisice prvenstveno o poslovnoj odluci preduzeća i identifikovanoj konkurenciji.

## Regionalna zaštita za zemlje članice Evropske patentne organizacije (EPO)

Zemlje članice Evropske patentne organizacije (njih 38) i zemlje proširenja među kojima je i Crna Gora mogu podnijeti prijavu za tzv. Evropski patent u jednoj od njenih nadležnih kancelarija (Minhen i Berlin u Njemačkoj, i Hag u Holandiji).

Kroz ovaj regionalni sistem omogućeno je podnošenje jedne prijave na jednom mjestu s istovremenim pravnim uticajem u više zemalja. Postupak prijave za Evropski patent sprovodi EPO na osnovu Evropske patentne konvencije<sup>21</sup>. Evropska patentna konvencija je multilateralni ugovor o osnivanju Evropske patentne organizacije (EPO), kojom se omogućava autonomni pravni sistem kojim se priznaju evropski patenti. Sve zemlje potpisnice konvencije ostavljaju mogućnost podnošenja prijave za nacionalnu zaštitu kao prvi korak u daljem postupku regionalne zaštite u vidu Evropskog patenta. To u praksi znači da podnošenjem prijave nacionalnoj kancelariji koja je značajno jeftinija od međunarodne započinje period od 12. mjeseci kada pronalazač može odlučiti zavisno od komercijalnih očekivanja hoće li zatražiti i međunarodnu zaštitu svog izuma.

Postupak zaštite regionalnom rutom za Evropski patent počinje podnošenjem patentne prijave Evropskoj patentnoj kancelariji (EPO-u) i to na jednom od tri prihvaćena jezika: engleskom, njemačkom ili francuskom.

U prvoj fazi ispitivanja prijave provjerava se jesu li ispunjeni svi propisani uslovi za dodjeljivanje datuma podnošenja prijave nakon kojeg teku sva prava i obaveze podnosioca prijave. Sljedeća faza je formalno ispitivanje sadržaja prijave. Paralelno s ovom fazom ispitivanja priprema se izvještaj o pretraživanju koji daje procjenu ispunjenosti uslova patentabilnosti izuma (novost i nivo inventivnosti) na osnovu patentnih zahtjeva istaknutih u patentnoj prijavi. Nakon sprovedenog formalnog ispitivanja slijedi objava prijave zajedno s izvještajem o pretraživanju.

Patentna prijava zajedno s izvještajem o pretraživanju objavljuje se 18 mjeseci od datuma podnošenja odnosno datuma prvenstva u službenom listu EPO-a - Evropskom patentnom glasniku<sup>22</sup>.

---

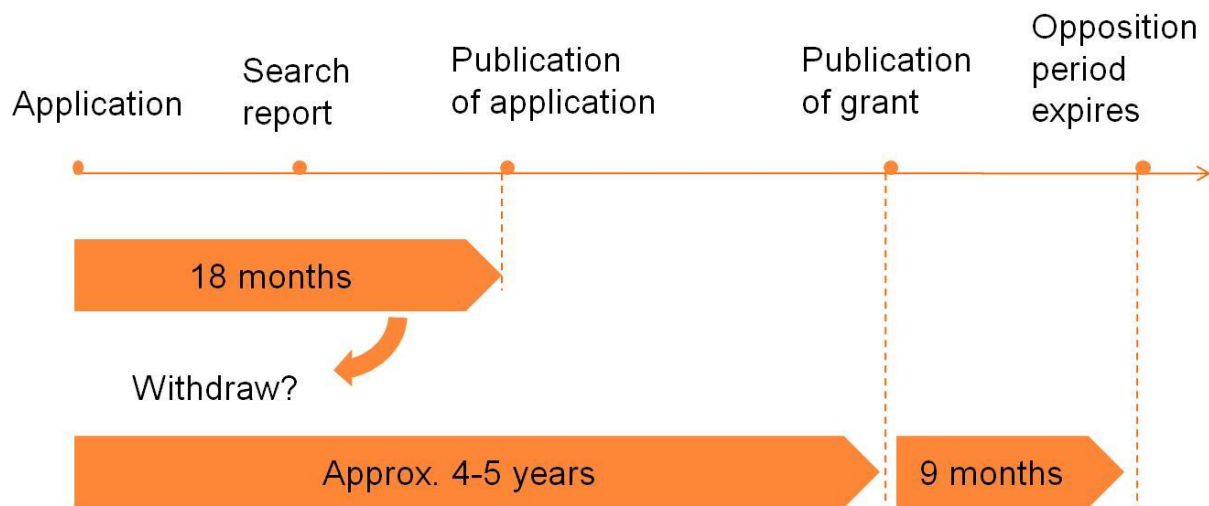
<sup>21</sup> engl. „European Patent Convention – EPC“

<sup>22</sup> engl. „European Patent Bulletin - EP Bulletin“

U slučaju da podnosilac prijave to zatraži sprovodi se dalji postupak potpunog ispitivanja prijave za što ima rok od 6 mjeseci nakon objave prijave u službenom glasilu EPO-a. Ispituje se da li su ispunjeni uslovi propisani Evropskom patentnom konvencijom s posebnim naglaskom na uslove patentabilnosti izuma. Ako se ustanovi da su ispunjeni svi propisani uslovi patentabilnosti, podnosiocu prijave se priznaje pravo na Evropski patent s razdobljem trajanja zaštite 20 godina od datuma podnošenja prijave u zemljama naznačenim u patentnoj prijavi. Da bi zaštita bila potpuna nosilac zaštite dužan je verifikovati tu zaštitu na nacionalnom nivou svake zemlje koja je naznačena u prijavi na način da, u roku od 3 mjeseca od datuma objave priznanja patenta u službenom listu EPO-a dostavi prevode patentnog spisa ili barem patentnih zahtjeva na službenom jeziku zemlje u kojoj je patentna zaštita priznata.

Od datuma objave priznanja patenta u službenom listu EPO-a počinje da teče rok od 9 mjeseci u kojem se može podnijeti prigovor na priznanje od strane trećih lica.

## Slika 2: Postupak zaštite patenta pri Evropskoj patentnoj kancelariji (EPO)



Izvor: EPO

## Međunarodna zaštita putem Ugovora o saradnji na području patenata (PCT)

Međunarodna zaštita patenta može se ostvariti i putem tzv. PCT patentne prijave. Radi se o prijavi koja se podnosi u skladu s uslovima propisanim Ugovorom o saradnji na području patenata (PCT), pratećim Pravilnikom za sprovođenje ovog ugovora i Administrativnim uputstvima. Ugovor o saradnji na području patenata potpisale su i primjenjuju ga 153<sup>23</sup> zemlje. Kod ovog načina podnošenja međunarodne patentne prijave važno je naglasiti da se radi o sistemu podnošenja, a ne o sistemu priznavanja patenta. Drugim riječima ne postoji tzv. svjetski patent, već postoji sistem odnosno ruta putem koje se zaštita izuma može zatražiti u velikom broju zemalja potpisnica Ugovora.

<sup>23</sup> Stanje na dan 15.01.2020.g.

Ugovor o saradnji na području патената (PCT) olakšava postupak podnošenja patentne prijave na način da se podnosi jedna patentna prijava na jednom jeziku (engleski) sa plaćanjem jedne naknade i istovremenim dejstvom u više zemalja umjesto podnošenja više pojedinačnih kako nacionalnih tako i/ili regionalnih prijava. Takođe, PCT ne eliminiše nužnost sprovođenja postupka zaštite pri nacionalnim i/ili regionalnim kancelarijama u nacionalnoj fazi postupka. Konačnu odluku o priznanju патента donijeće nacionalne kancelarije svake zemlje u nacionalnoj fazi postupka i u skladu s pravnim propisima tih zemalja u roku od 30 mjeseci od datuma podnošenja prijave odnosno datuma prvenstva.

Prijava se podnosi ili nacionalnom Zavodu (ako je zemlja potpisnica Ugovora o saradnji na području патената)<sup>24</sup> ili direktno nadležnoj međunarodnoj kancelariji Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu<sup>25</sup>.

Važna prednost međunarodne zaštite putem PCT sistema je da ostavlja mogućnost podnosiocu prijave dodatnih 18 mjeseci kako bi svoju odluku o broju zemalja u kojima želi zaštititi svoj izum donio na osnovu prethodno procijenjene vrijednosti svog izuma zajedno s poređenjem procijenjenih troškova patentne zaštite.

Postoje dvije faze tokom postupka međunarodne zaštite putem PCT rute i to:

- međunarodna faza (počinje podnošenjem međunarodne prijave i traje najviše 30 mjeseci od datuma podnošenja međunarodne prijave odnosno datuma prvenstva), i
- ulazak u nacionalnu i/ili regionalnu fazu (počinje podnošenjem pojedinačnih međunarodnih prijava pojedinim nacionalnim i/ili regionalnim kancelarijama, a završava priznanjem patentnih prava u tim nacionalnim i/ili regionalnim kancelarijama).

Tokom međunarodne faze odvijaju se različiti postupci koji će podnosiocu prijave omogućiti bolji uvid u stanje njegove prijave kako bi mogao na racionalnoj osnovi donijeti odluku o nastavku postupka zaštite pri nacionalnim i/ili regionalnim kancelarijama. Ti postupci su:

- ispitivanje međunarodne prijave u odnosu na propisane formalne uslove,
- međunarodno pretraživanje stanja tehnike i pisano mišljenje o patentabilnosti<sup>26</sup>,
- međunarodna objava patentne prijave, i

---

<sup>24</sup> U trenutku pisanja ovog priručnika Crna Gora nije potpisnica Ugovora o saradnju u području патената (PCT). To znači da podnosioci koji žele dobiti patentnu zaštitu u Crnoj Gori trebali bi ući u regionalnu fazu pred Evropskim patentnim zavodom (EPO) i tražiti proširenje evropske prijave патента i odobrenog evropskog патента na Crnu Goru, jer ne postoji nacionalna faza prije Zavoda za intelektualnu svojinu Crne Gore. Nakon pristupanja Crne Gore ovom Ugovoru važiće sve odredbe kao i za ostale zemlje potpisnice.

<sup>25</sup> engl. „World Intellectual Property Office (WIPO)“

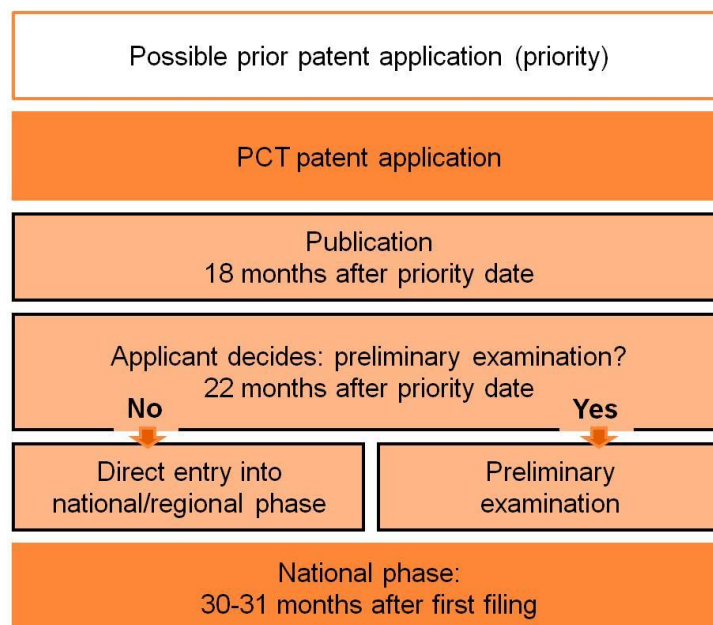
<sup>26</sup> Ovlašćeno tijelo za međunarodno pretraživanje je ISA (engl. International Searching Authority) koja priprema Izvještaj o međunarodnom pretraživanju (engl. „International Search Report – ISR“) i pisano mišljenje (engl. „Written Opinion – WO“). Međunarodna kancelarija na osnovu pisanog mišljenja od strane ISA-e priprema Međunarodni prethodni izvještaj o patentabilnosti (engl. „International Preliminary Report on Patentability – IPRP“). Taj izvještaj javno je dostupan nakon isteka 30. mjeseci od datuma prvenstva.

- međunarodno prethodno ispitivanje novosti, inventivnog iskoraka i industrijske primjenjivosti (ovaj postupak sprovodi se isključivo na zahtjev podnosioca prijave<sup>27</sup>).

Evropska patentna kancelarija (EPO) nadležno je tijelo za sprovođenje postupaka međunarodnog pretraživanja i međunarodnog prethodnog ispitivanja za međunarodne prijave podnesene PCT rutom.

Međunarodna patentna prijava podnesena u skladu s Ugovorom o saradnji u području patenata i u kojoj je Crna Gora naznačena kao zemlja u kojoj se traži zaštita radi priznanja nacionalnog patenta smatraće se kao zahtjev za proširenje evropskog patenta na Crnu Goru, a Evropska patentna kancelarija djelovaće kao odabrani Zavod. Potpuno ispitivanje patentne prijave za izum za koji se traži međunarodna zaštita u kojima je naznačena Crna Gora takođe će sprovoditi Evropska patentna kancelarija.

Slika 3: Postupak zaštite patenta putem Ugovora o saradnji u području patenata (PCT)



Izvor: WIPO; obrada: Autori

## Prednosti i nedostaci patentne zaštite

Patent može biti vrlo koristan alat za pronalazače, preduzeća i organizacije koji žele kontrolisati način na koji će se njihov izum izrađivati i koristiti, ali i spriječiti da neko drugi ostvari finansijske koristi od njihove ideje. Međutim, svaki pojedinac, preduzeće ili organizacija prije

<sup>27</sup> U slučaju da je podnositelj zatražio Međunarodno prethodno ispitivanje tada po pravilu pisano mišljenje od strane ISA-e postaje osnov za Međunarodno prethodno ispitivanje. Ako se u Izvještaju o međunarodnom prethodnom ispitivanju utvrdi da izum ispunjava uslove novosti, nivoa inventivnosti i industrijske primjenjivosti, postoji velika mogućnost za priznanje patenta u nacionalnoj i/ili regionalnoj fazi postupka.

donošenja odluke o zaštiti svog izuma patentom moraju dobro razmisliti o svim prednostima i nedostacima patentne zaštite.

Zaštita izuma patentom može imati određene prednosti, a neke od tih prednosti su:

- smanjenje rizika od potencijalne povrede prava nosioca patenta od strane konkurencije da zaštiti identičan ili sličan izum,
- povoljniji položaj na tržištu i konkurentska prednost s obzirom na činjenicu da nosilac patenta ima ekskluzivno pravo ekonomskog iskorišćavanja priznatog patenta,
- povećanje prihoda od tržišne eksploatacije priznatog patenta (npr. putem licenciranja),
- snažniji položaj u borbi protiv konkurencije,
- snažan tržišni i marketinški alat, i dr.

S druge strane postoje i određeni nedostaci patentne zaštite:

- razotkrivanje izuma konkurenciji (u zamjenu za priznatu patentnu zaštitu pronalazač mora razotkriti izum javnosti, a to je učinjeno 18 mjeseci od datuma podnošenja patentne prijave kada su detalji izuma postali dostupni javnosti),
- visoki troškovi patentiranja (troškovi pretraživanja stanja tehnike, trošak izrade patentne prijave, troškovi podnošenja patentne prijave, troškovi održavanja patenta i dr.),
- mogućnost utuženja za slučaj povrede prava od strane trećih osoba (konkurencije) tek nakon priznanja patenta što može potrajati duži vremenski period što nosiocu patenta može nanijeti značajnu finansijsku štetu.

## Žig

**Žig**<sup>28</sup> može biti bilo kakav znak (riječ, logo ili slika) koja razlikuje proizvode i usluge jednog preduzeća ili organizacije od proizvoda i usluga drugog preduzeća ili organizacije.

Značaj žigova porastao je usljed sve snažnije tržišne konkurencije između preduzeća. U pravilu se žigovi na tržištu koriste kako bi ukazali potrošačima (kupcima) da određeni proizvod ili usluga ima pouzdanu i kontinuiranu vrijednost i kvalitet. Zaštita žigom predstavlja efikasno sredstvo zaštite proizvoda i usluga na tržištu jer se tim oblikom zaštite štite sredstva uložena u samu zaštitu, ali i u promociju i marketing. Sama zaštita žiga ne predstavlja veliki trošak za preduzeće odnosno organizaciju. Osim zaštite žigom, sam izgled određenog znaka ili logoa može se štititi i autorskim pravom s obzirom da se radi o zaštiti autorskog djela čime se takođe štiti i interes kreatora tog znaka ili logoa.

Žigom se može štititi ime, logo, amblem, etiketa ili druga različita obilježja određenog proizvoda i/ili usluge.

Žig se može sastojati od riječi, dizajna, slova, brojeva, slogana, simbola, crteža i sl. pa u tom kontekstu govorimo o **verbalnim žigovima** (sastoji se od riječi, slova, brojeva ili njihovih kombinacija) i **deskriptivnim (opisnim) žigovima** (sastoji se od slika, boja, ali i od kombinacija slika i boja sa verbalnom oznakom). U praksi se najčešće koriste žigovi koji su kombinacija verbalne i deskriptivne komponente.

Prilikom izbora znakova koji će se štititi žigom potrebno je voditi računa o tome da određeni znakovi neće moći da budu registrovani ako u sebi sadrže riječi ili znakove koji su protivni javnom poretku ili moralu, generički nazivi, znakovi koji nisu jasno prikazani ili dovode u zabludu.

Postoje osnovni uslovi koje određeni znak mora zadovoljiti da bi se mogao zaštititi žigom:

- **prepoznatljivost**<sup>29</sup> (znak mora individualizovati proizvode i/ili usluge te samim tim i razlikovati ih od ostalih proizvoda i/ili usluga), i
- **individualni karakter** (ne smije biti identičan ili sličan nekom ranije zaštićenom žigu).

### Postupak zaštite žiga

Postoje dva načina sticanja zaštite žigom - **korišćenjem žiga i registracijom žiga**.

Sticanje zaštite korišćenjem žiga je dominantan način sticanja zaštite žiga u Sjedinjenim Američkim Državama (sticanje zaštite žiga registracijom u SAD-u ima samo deklarativni značaj).

---

<sup>28</sup> engl. „trademark“

<sup>29</sup> engl. „distinctiveness“

Sticanje zaštite žiga njegovom registracijom je postupak koji započinje podnošenjem prijave nakon koje slijedi ispitivanje i registracija.

Prije podnošenja prijave za zaštitu žiga i s ciljem izbjegavanja mogućeg konflikta preporučljivo je napraviti pretragu baza podataka prijavljenih i registrovanih žigova kako bi se utvrdilo da ne postoji već ranije zaštićen sličan ili identičan žig.

Prijava žiga podnosi se u jednoj ili više klasa te se stoga registrovani žig ne može kasnije automatski prenijeti u ekonomske aktivnosti koje su nove za preduzeće ili organizaciju. Popis proizvoda i/ili usluga za koje se traži zaštita žigom ujedno određuje i **opseg njegove zaštite**. Proizvodi i usluge za koje se traži zaštita žigom moraju biti svrstani u klase koji su definisani prema **Međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga za registraciju žigova - Ničanskoj klasifikaciji** i to: **34. klase proizvoda i 11. klasa usluga**.

Trajanje zaštite žiga vremenski je neograničeno. Za registrovani žig postoji **inicijalno razdoblje zaštite od 10 godina** od datuma podnošenja prijave, a nakon toga nastaje obaveza produženja zaštite kroz plaćanje naknade za održavanje žiga. Dakle, zaštita žigom obnavlja se svakih deset godina i može se **neograničeno** produžavati.

Nosilac registrovanog žiga raspolaže pravom obilježavanja i stavljanja u promet proizvoda i/ili usluga zaštićenim znakom te pružanje usluga obilježenih zaštićenim znakom.

Kao i u slučaju patenata zaštita žigom **teritorijalno je ograničena** i stoga geografski ograničena na područje gdje se traži zaštita odnosno gdje je žig registrovan.

## Nacionalna zaštita žiga

Zaštita žiga u Crnoj Gori stiče se njegovom registracijom, a postupak zaštite sprovodi Direkcija za intelektualnu svojinu pri Ministarstvu ekonomije Crne Gore.

Postupak zaštite započinje podnošenjem prijave s popisom proizvoda i/ili usluga za koje se traži zaštita u skladu s Ničanskom klasifikacijom, a sastoji se od nekoliko faza:

- formalno ispitivanje prijave gdje se provjerava da li su ispunjeni svi administrativni uslovi za registraciju žiga,
- potpuno ispitivanje gdje se provjerava da li su ispunjeni svi apsolutni<sup>30</sup> i relativni<sup>31</sup> uslovi za registraciju žiga. Zavisno od ispunjenosti uslova, žig se ili odbija ili priznaje nakon čega

---

<sup>30</sup> Apsolutni uslovi za registraciju žiga: prepoznatljivost znaka; znak ne smije biti protivan zakonu ili javnom poretku i moralu; znak ne smije dovesti u zabludu kada su u pitanju karakteristike proizvoda i/ili usluga na koje se znak odnosi; znak ne smije sadržavati službene znakove za oznake kvaliteta.

<sup>31</sup> Relativni uslovi za registraciju žiga: znak ne smije biti identičan ili sličan već ranije zaštićenom znaku za identičnu ili sličnu vrstu proizvoda i/ili usluga; znak ne smije biti identičan ili sličan već ranije prijavljenom znaku za identičnu ili sličnu vrstu proizvoda i/ili usluga; znak ne smije biti identičan ili sličan tzv. čuvenom žigu (engl. „well-known“ mark); znak ne smije sadržavati naziv ili obilježja državnih simbola, međunarodnih organizacija i sl.

se izdaje rješenje od strane nadležnog tijela, nosiocu prava na žig izdaje se dokument o žigu, a žig se upisuje u nacionalni Registar žigova,

- objava odnosno osporavanje žiga - žig se objavljuje u službenom listu - Crnogorskom glasniku intelektualne svojine.

## Međunarodna zaštita žiga

Međunarodna zaštita žiga može se ostvariti na nekoliko različitih načina:

- Podnošenjem prijave za registraciju žiga svakoj pojedinačnoj nacionalnoj kancelariji svake zemlje u kojoj se želi tražiti zaštita;
- Regionalnom rutom – za područje Evropske unije može se zatražiti tzv. **žig Zajednice**<sup>32</sup>. Postupak registracije žiga Zajednice sprovodi Kancelarija Evropske unije za intelektualnu svojinu<sup>33</sup> koja ima sjedište u Alikanteu u Španiji;
- Putem tzv. **Madridskog sistema za međunarodnu zaštitu žigova** u više od 100 zemalja<sup>34</sup>, što pojednostavljuje postupak zaštite te umjesto više simultanih prijava omogućava podnošenje jedne prijave putem nacionalne ili regionalne nadležne kancelarije, a odnosi se na primjenu Madridskog sporazuma za međunarodnu zaštitu žigova i Protokola koji se odnosi na Madridski sporazum za međunarodnu zaštitu žigova<sup>35</sup>.

Osnova za međunarodno priznanje žiga je nacionalna prijava ili postojeći priznati nacionalni žig.

---

<sup>32</sup> engl. „Community Trademark – CTM“

<sup>33</sup> engl. „European Union Intellectual Property Office – EUIPO“

<sup>34</sup> Na dan 15.01.2020. godine Madridski Sporazum i Protokol potpisalo je 106. zemalja

<sup>35</sup> Crna Gora članica je Madridskog Sporazuma i Protokola od 03.06.2006. godine



## Industrijski dizajn

**Industrijski dizajn**<sup>36</sup> predstavlja ukrasne ili estetske karakteristike proizvoda koji se želi zaštititi, te samim tim čini određeni proizvod dopadljivim i privlačnim što dovodi do povećanja prodaje i vrijednosti tog proizvoda. Pravo industrijskog dizajna štiti **spoljne** odnosno **vidljive karakteristike izgleda proizvoda**. To može uključivati i određene proizvode kod kojih dizajn predstavlja sastavni dio potreban za upotrebu odnosno korišćenje proizvoda.

Industrijskim dizajnom štite se **prostorna** obilježja (oblik i obris predmeta/proizvoda) i **ravne** karakteristike (šare, crte, boje, tekstura i kombinacija navedenog).

Uslovi koje dizajn treba da zadovolji za dobijanje zaštite su:

- novost (individualni karakter), i
- da obilježja dizajna nisu isključivo uslovljena njegovom funkcijom.

Trajanje zaštite industrijskog dizajna je 5 godina računajući od datuma podnošenja prijave. Zaštita se može pravovremeno obnavljati svakih 5 godina (pravovremenim plaćanjem naknade za održavanje zaštite) do ukupno 2. godina neprekidne zaštite.

### Postupak zaštite industrijskog dizajna

Zaštita industrijskim dizajnom ostvaruje se kao i kod zaštite žiga, njegovom **registracijom**.

Za registraciju dizajna stvaralac dizajna mora osigurati nacрте, crteže ili fotografije s pojedinostima dimenzija i karakteristika predmeta zaštite.

Postupak registracije započinje podnošenjem prijave i to **pojedinačne** (jedan dizajn) ili **višestruke** (više dizajna).

Prilikom podnošenja prijave mora se naznačiti u kojoj klasi proizvoda se traži zaštita prema **Međunarodnoj klasifikaciji za industrijski dizajn – Lokarnska klasifikacija** koja obuhvata 32. klase proizvoda.

U slučaju podnošenja višestruke prijave za više dizajna uslov je da se svi dizajni u prijavi moraju odnositi na proizvode koji pripadaju istoj klasi Lokarnske klasifikacije.

Na zaštitu industrijskog dizajna primjenjuje se kao i u slučaju patenta i žiga **teritorijalno** načelo te stoga zaštita vrijedi samo na geografskom području (zemlji) gdje je to pravo priznato.

---

<sup>36</sup> engl. „industrial design“

## Nacionalna zaštita industrijskog dizajna

Zaštita industrijskog dizajna u Crnoj Gori stiče se njegovom registracijom, a postupak zaštite sprovodi Direkcija za intelektualnu svojinu pri Ministarstvu ekonomije Crne Gore.

Postupak zaštite započinje podnošenjem prijave. Nadležno tijelo nakon dobijanja prijave provjerava da li prijava ispunjava sve zakonom propisane uslove. Ako nadležno tijelo utvrdi da su ispunjeni svi zakonom propisani uslovi donijeće rješenje o registraciji dizajna, a podaci o industrijskom dizajnu objaviće se u službenom listu - Crnogorskom glasniku intelektualne svojine. Takođe, registrovani industrijski dizajn upisaće se u nacionalni Registar industrijskog dizajna.

## Međunarodna zaštita industrijskog dizajna

Međunarodna zaštita industrijskog dizajna može se ostvariti na nekoliko različitih načina:

- Podnošenjem prijave za registraciju industrijskog dizajna svakoj pojedinačnoj nacionalnoj kancelariji svake zemlje u kojoj se želi tražiti zaštita;
- Regionalnom rutom – za područje Evropske unije može se zatražiti tzv. **dizajn Zajednice**<sup>37</sup>. Postupak registracije dizajna Zajednice kao i u slučaju žiga Zajednice sprovodi Kancelarija Evropske unije za intelektualnu svojinu sa sjedištem u Alikanteu u Španiji;
- Putem tzv. **Haškog sistema za međunarodnu registraciju industrijskog dizajna** podnošenjem **jedne** prijave<sup>38</sup> direktno Međunarodnoj kancelariji Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu. Haški sporazum o međunarodnoj registraciji industrijskog dizajna obuhvata dva međusobno nezavisna ugovora: Haški akt i Ženevski akt.<sup>39</sup>

Za razliku od žigova nacionalna prijava ili postojeći registrovani industrijski dizajn nije osnova za međunarodno priznanje industrijskog dizajna.

---

<sup>37</sup> engl. „Community Design – CDM“

<sup>38</sup> Haški sistem međunarodne registracije industrijskih dizajna pruža praktično poslovno rješenje za registraciju do 100 dizajna u 74. ugovornih strana koje pokrivaju 91. zemlju podnošenjem jedne jedinstvene međunarodne prijave što je posebno značajno u poslovnom kontekstu.

<sup>39</sup> Crna Gora potpisnica je Haškog akta i Ženevskog akta od 03.06.2006. godine.

## Topografija poluprovodnika

**Topografijom poluprovodnika**<sup>40</sup> štiti se trodimenzionalni uzorak odnosno raspored slojeva (provodnog, izolacionog i poluprovodničkog materijala) od kojih je poluprovodnički proizvod sastavljen, i koji su namijenjeni izvođenju određene elektronske funkcije. Dok npr. industrijski dizajn određuje odnosno definiše spoljni izgled određenog uređaja, topografija određuje tačnu lokaciju svakog elementa s elektronskom funkcijom unutar integrisanog strujnog kola.

Ovaj oblik zaštite prava intelektualne svojine sličan je načinu zaštite patentom, žigom, industrijskim dizajnom te autorskim i srodnim pravima. Vlasnik prava zaštite ima ekskluzivno pravo korišćenja kao i pravo sprečavanja treće strane od prikazivanja, reprodukcije, prodaje ili uvoza dijelova ili potpune zaštićene topografije.

Topografija poluprovodnika rezultat je kontinuiranog ulaganja, ne samo finansijskog već i u pogledu primjene najnovijih naučnih dostignuća. To je područje u kojem je moguće i poželjno dalje unaprijeđenje i poboljšanje, kao što je npr. smanjenje dimenzija proizvoda i sl. Istovremeno, postoji i velika mogućnost jednostavnog, ali i jeftinog kopiranja istog, te je stoga važno topografiju što prije zaštititi. Takođe, topografija poluprovodnika posjeduje znatnu komercijalnu vrijednost s obzirom da se može koristiti u širokom rasponu proizvoda.

Ekskluzivno pravo korišćenja zaštićene topografije prestaje:

- 10 godina nakon njenog prvog plasmana na tržište bilo gdje u svijetu, ili
- 10 godina nakon što je podnesena prijava nadležnoj instituciji.

## Postupak zaštite poluprovodnika

Zaštita topografije poluprovodnika ostvaruje se postupkom registracije. Uslovi koje topografija mora zadovoljiti za dobijanje zaštite je da određeni poluprovodnik mora biti:

- rezultat intelektualnog napora njegovog tvorca, i
- nepoznat u industriji poluprovodnika.

Na zaštitu topografije poluprovodnika primjenjuje se kao i u slučaju drugih oblika industrijske svojine **teritorijalno** načelo te stoga zaštita vrijedi samo na geografskom području (zemlji) gdje je to pravo priznato.

## Nacionalna zaštita poluprovodnika

Zaštita topografije poluprovodnika u Crnoj Gori stiće se njenom registracijom, a postupak zaštite sprovodi Direkcija za intelektualnu svojinu pri Ministarstvu ekonomije Crne Gore.

---

<sup>40</sup> engl. „topography of semiconductor product“

Postupak zaštite započinje podnošenjem prijave za registraciju nadležnom tijelu. Za svaku topografiju za koju se traži zaštita mora se podnijeti posebna prijava. Prijava i dokumentacija za registraciju topografije ne smiju na bilo koji način biti dostupni javnosti bez saglasnosti podnosioca prijave do datuma objavljivanja registracije topografije.

Prijava topografije ne može se podnijeti nakon isteka perioda od dvije godine od datuma kada je topografija plasirana na tržište.

Nakon dobijanja prijave nadležno tijelo provjerava da li prijava ispunjava sve zakonom propisane uslove. Ako nadležno tijelo utvrdi da su ispunjeni svi zakonski uslovi donijeće rješenje o registraciji topografije, a podaci o topografiji objaviće se u službenom listu - Crnogorskom glasniku intelektualne svojine. Takođe, registrovana topografija će se upisati u nacionalni Registar topografije poluprovodnika.

### Međunarodna zaštita poluprovodnika

Svaka pojedina država definiše svoj način zaštite topografije poluprovodnika putem svog nacionalnog zakonodavstva.

## Oznake geografskog porijekla

**Oznake geografskog porijekla** su oznake koje upućuju na geografsko porijeklo proizvoda ili usluga i koje ukazuju da ti proizvodi ili usluge imaju određeni kvalitet i svojstva koja se pripisuju tom području. Priznate oznake geografskog porijekla jačaju povjerenje krajnjih potrošača (kupaca) te im se istovremeno omogućava lakše prepoznavanje kvalitetnih proizvoda. Proizvođačima s druge strane ove oznake omogućavaju bolji plasman svojih proizvoda na tržište.

Oznakama geografskog porijekla, zaštićenim geografskim oznakama i zaštićenim imenima porijekla štite se proizvodi koji se proizvode tradicionalnim postupcima u određenim područjima. Postoje određene razlike između ovih oznaka što se prvenstveno odnosi na pitanje koliki dio sirovina potiče iz određenog područja odnosno koliki dio proizvodnog procesa se mora odvijati u tom području.

**Geografska oznaka**<sup>41</sup> odnosi se na naziv geografskog područja (mjesto ili zemlje) ili na neki drugi znak koji se koristi za označavanje proizvoda ili usluga koji potiču iz tog geografskog područja, koji imaju određeni kvalitet odnosno svojstva koja se pripisuju tom geografskom području i čija se proizvodnja i/ili priprema odvija upravo na tom geografskom području.

**Ime porijekla**<sup>42</sup> predstavlja specifičniji oblik zaštite od geografske oznake, a odnosi se na naziv (koji ne mora biti i službeni naziv) određenog geografskog područja (mjesto ili zemlje) koji se koristi za označavanje proizvoda ili usluga koji potiču iz tog geografskog područja i čiji je kvalitet **bitno ili isključivo** određen zbog uticaja posebnih prirodnih i ljudskih faktora tog geografskog područja. Takođe, potrebno je da se proizvodnja, prerada i priprema **u cjelosti** odvija na tom geografskom području. Kad je riječ o npr. vinima, to znači da grožđe mora biti isključivo sa geografskog područja proizvodnje vina. Imenom porijekla mogu se štititi i tradicionalni geografski i ne-geografski nazivi za označavanje proizvoda i usluga koji potiču iz neke regije ili mjesta.

Geografske oznake i imena porijekla daju veću komercijalnu vrijednost proizvodima ili uslugama. Takođe, ove oznake mogu se koristiti uz znak ili logo proizvođača kako bi se naglasio individualni karakter te se tada ove oznake koriste u kombinaciji sa žigom.

## Postupak zaštite geografskog porijekla

Zaštita geografske oznake i imena porijekla stiče se **registracijom** koju sprovodi nadležno tijelo.

Nacionalni sistemi prava koji regulišu ova područja razlikuju se od države do države.

---

<sup>41</sup> engl. „geographical indication“

<sup>42</sup> engl. „designation of origin“

Pravo podnošenja prijave za registraciju geografske oznake odnosno imena porijekla imaju:

- udruženja proizvođača i/ili prerađivača određenog proizvoda ili davaoci usluga nezavisno o pravnom statusu koji to udruženje ima,
- pojedini proizvođač i/ili prerađivač (nezavisno o tome radi li se o fizičkom ili pravnom licu) i to samo u slučaju: ako je u vrijeme podnošenja prijave jedini proizvođač ili prerađivač proizvoda ili davalac usluge za koju se traži registracija geografske oznake ili imena porijekla; ako jedini on koristi izvorne i nepromjenljive lokalne postupke; i ako geografsko područje ima svojstva koja se bitno razlikuju od svojstava susjednih područja i/ili ako se svojstva proizvoda razlikuju,
- tijela lokalne samouprave, komore i institucije zainteresovane za zaštitu geografske oznake ili imena porijekla na/u području njihovog djelovanja.

Jednom registrovanu geografsku oznaku ili ime porijekla mogu **zajednički** koristiti **svi** proizvođači iz naznačenog područja, koji **zadovoljavaju propisane uslove**. U pravilu se zahtijeva i **registracija korisnika** oznake kod odgovarajućeg nadležnog tijela.

## Nacionalna zaštita geografskog porijekla

Postupak registracije započinje podnošenjem prijave nadležnom tijelu - Direkciji za intelektualnu svojinu pri Ministarstvu ekonomije Crne Gore. Pri tome treba voditi računa da je zaštita oznaka geografskog porijekla za prehrambene proizvode, proizvode od grožđa i vina, kao i jakih alkoholnih pića u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede Crne Gore.

Prijava za zaštitu geografske oznake odnosno imena porijekla mora sadržati:

- zahtjev za registraciju geografske oznake odnosno imena porijekla,
- opis geografskog područja, i
- podatke o specifičnim karakteristikama proizvoda.

Nadležno tijelo ispituje da li su ispunjeni svi potrebni uslovi za registraciju geografske oznake odnosno imena porijekla. Ako nadležno tijelo utvrdi da su ispunjeni svi zakonom propisani uslovi za registraciju geografske oznake / imena porijekla donijeće Rješenje o registraciji geografske oznake / imena porijekla. Registrovana geografska oznaka / ime porijekla objavljuje se u Crnogorskom glasniku intelektualne svojine te upisuje u Registar zaštićenih geografskih oznaka / imena porijekla. Datum upisa u Registar smatra se i datumom od kada se počinje računati trajanje prava zaštite.

Trajanje zaštite registrovane geografske oznake odnosno imena porijekla nije vremenski ograničeno. Kao i u slučaju drugih prava industrijskog vlasništva i kod geografskih oznaka i imena porijekla potrebno je održavanje prava koja se obnavljaju svake 3 godine plaćanjem odgovarajućih naknada.

## Međunarodna zaštita geografskog porijekla

U okviru sistema prava intelektualne svojine EU nazivi proizvoda registrovanih kao oznake geografskog porijekla zakonski su zaštićeni od imitacije i zloupotrebe unutar EU i u zemljama izvan EU s kojima je potpisan poseban sporazum o zaštiti.<sup>43</sup>

**Evropski znak za  
zaštićenu geografsku oznaku**



**Evropski znak za  
zaštićeno ime porijekla**



<sup>43</sup> <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/>

### III Neformalni oblici intelektualne svojine

Neformalni oblici intelektualne svojine obuhvataju poslovne tajne<sup>44</sup>, zaštitu od nepoštena tržišna konkurencija, znanje i iskustvo<sup>45</sup>, zaštitu povjerljivih podataka, i dr. U Evropskoj uniji u ovu kategoriju spadaju i poslovne metode. Za neformalne oblike intelektualne svojine ne postoje posebni postupci sticanja zaštite. Za razliku od prava intelektualne svojine koja se stiču formalnim putem, opseg i efikasnost zaštite neformalnih oblika intelektualne svojine zavisi od načina čuvanja njihovih sadržaja i ugovora između strana kojima su ti sadržaji dostupni.

#### Poslovna tajna

Pod **poslovnom tajnom** podrazumijevaju se povjerljive poslovne informacije koje nisu opšte poznate u relevantnim poslovnim krugovima, a istovremeno imaju veliku komercijalnu vrijednost te osiguravaju svom vlasniku konkurentsku prednost na tržištu.

Poslovne tajne ili povjerljive informacije mogu biti tehničke prirode, ali ova kategorija nematerijalne imovine također pokriva većinu poslovnih ili tržišnih informacija. Primjeri tehničkih informacija koje mogu biti podložne pravima zaštite intelektualne svojine uključuju dizajne za specijalizovanu opremu, formule i recepture za prehrambene proizvode, nove metode proizvodnje i kompjuterske softvere. Suprotno tome, poslovne informacije kao što su budući planovi određivanja cijena i razvoja novih proizvoda, predviđanja tržišta, ulazni troškovi, ugovori sa zaposlenima i sl. predstavljaju značajne povjerljive informacije koje se ne bi mogle lako koristiti za sticanje prava zaštite intelektualne svojine.

Čuvanje poslovne tajne omogućava preduzećima i organizacijama preduzimanje odgovarajućih aktivnosti kako bi spriječili potencijalno otkrivanje ili krađu njihove poslovne tajne na način da im omogućava potraživanje eventualne odštete (prvenstveno finansijske) od strane koja bi to učinila. Preduzeća ili organizacije mogu zahtijevati od svojih zaposlenih potpisivanje ugovora kojima se zabranjuje razotkrivanje povjerljivih informacija konkurenciji. Čak i radnici koji napuštaju kompanije ili organizacije mogu biti obavezani takvim ugovorom.

Poslovne tajne štite se bez ikakvih formalnih procedura. One imaju **neograničeno vremensko trajanje zaštite** pa je iz tog razloga ovakav oblik zaštite posebno atraktivan preduzećima.

Postoje određeni uslovi koje određena informacija mora imati da bi se uopšte mogla smatrati poslovnom tajnom. Iako se ti uslovi razlikuju od zemlje do zemlje postoje određeni propisani opšti uslovi koji su navedeni u Članu 39. **Sporazuma o trgovinskim aspektima prava**

---

<sup>44</sup> engl. „trade secret“

<sup>45</sup> engl. „know-how“



**intelektualne svojine**<sup>46</sup> da bi se određene informacije mogle smatrati poslovnom tajnom, a to su:

- Informacija mora **biti tajna** odnosno ne smije biti opšte poznata ili lako dostupna okruženju,
- Informacija mora **imati komercijalnu vrijednost**, i
- Mora postojati **valjan i opravdan razlog** zašto se informacija koju nosilac informacije ima uopšte smatra značajnom, a samim time i tajnom te se stoga ulaže veliki napor kako bi se ona očuvala i zaštitila (putem npr. ugovora o povjerljivosti i sl.).

Najefikasniji način zaštite poslovne tajne odnosno povjerljivih informacija je osigurati da ograničen broj ljudi ima pristup toj informaciji, te da su ti ljudi svjesni vrijednosti informacije kao i sankcija koje otkrivanje takve informacije može donijeti ne samo preduzeću, već i njima samima. Iz tog razloga je nužno obavezati ljude na čuvanje takvih informacija povjerljivim i to prvenstveno stavljanjem klauzule o čuvanju povjerljivosti u ugovore o radu. Takođe, od velike je važnosti da unutar određenog preduzeća ili organizacije postoji temeljno razumijevanje kao i interna pravila kako bi povjerljive informacije i ostale povjerljive.

---

<sup>46</sup> Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva Svjetske trgovinske organizacije (WTO - TRIPS Sporazum) dodatak je IC Sporazuma iz Marakeša, kojim je osnovana WTO, a koji je zaključen 15.04.1994. g. i stupio na snagu 01.01.1995. g. TRIPS sporazum prvi put uvodi pojam prava intelektualnog vlasništva u multilateralni trgovinski sistem uz regulisanje njihove zaštite. TRIPS sporazum obvezujući je za sve članice WTO-a. Crna Gora postala je članicom WTO-a 17.12.2011. godine.

## Upravljanje intelektualnom svojinom

Intelektualna svojina nema veliku komercijalnu vrijednost za preduzeća i organizacije ukoliko se ne koristi na odgovarajući način. Iz tog razloga preduzeća i organizacije koje žele maksimalno iskoristiti vrijednost svoje intelektualne svojine moraju preduzeti određene aktivnosti kako bi razvili svoje strategije upravljanja intelektualnom svojinom i implementirali ih u svoje poslovanje.

Preduzeća i organizacije trebalo bi da prilikom planiranja zaštite svoje intelektualne svojine znaju odgovore na nekoliko osnovnih pitanja:

- Šta je sve potrebno štititi?
- Zbog čega odnosno od koga treba štititi?
- Na kojem području / tržištu treba štititi?
- Jesu li troškovi zaštite prihvatljivi u odnosu na očekivane dobiti od korišćenja intelektualne svojine?

Svako preduzeće i organizacija trebalo bi da imaju svoje osnovne strategije upravljanja intelektualnom svojinom, a kvalitetna strategija upravljanja intelektualnom svojinom sastoji se od:

- politike za podsticanje stvaranja i korišćenja intelektualne svojine,
- politike sticanja prava zaštite intelektualne svojine, i
- politike upravljanja intelektualnom svojinom,

Odgovarajuće upravljanje intelektualnom svojinom će omogućiti preduzećima i organizacijama da:

- spriječe druga preduzeća i organizacije od neovlašćenog kopiranja ili bilo kakvog drugog načina korišćenja njihove intelektualne svojine bilo da se radi o proizvodima ili uslugama bez njihovog odobrenja,
- stvore snažan imidž,
- realizuju vrijedne komercijalne i tehnološke informacije,
- ostvare dobit putem različitih načina komercijalizacije intelektualne svojine kao što su licenciranje, franšiza i dr.,
- povećaju svoju komercijalnu vrijednost,
- otvore nova tržišta, itd.

## Literatura

1. WIPO (2004), Intellectual Property Handbook
2. ICC, WIPO (2011), Making Intellectual Property Work for Business - A Handbook for Chambers of Commerce and Business Associations Setting Up Intellectual Property Services
3. Zakon o patentima  
<http://www.ziscg.me/content/zakonpatent.pdf>
4. Zakon o žigu  
<http://www.ziscg.me/content/zakonzig.pdf>
5. Zakon o pravnoj zaštiti industrijskog dizajna  
<http://www.ziscg.me/content/zakondizajn.pdf>
6. Zakon o autorskom i srodnim pravima  
<http://www.ziscg.me/zakonodavstvo/nacionalno-zakonodavstvo/autorsko-pravo-i-srodna-prava-id>
7. Zakon o oznakama geografskog porijekla  
<http://www.ziscg.me/content/zakongeoporijeklo.pdf>
8. Zakon o zaštiti topografija poluprovodnika  
<http://www.ziscg.me/zakonodavstvo/nacionalno-zakonodavstvo/topografija-poluprovodnika>
9. [www.wipo.int](http://www.wipo.int)
10. <https://www.epo.org/>

## **Prilog 1 Međunarodni ugovori na području intelektualne svojine**

- Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu (WIPO konvencija, 1967., dopunjena 1979.)
- Pariška konvencija za zaštitu industrijske svojine (1883.)
- Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (WTO TRIPS Sporazum)
- Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela iz 1886. godine
- Ugovor o saradnji na području patenata (PCT - Washington, 1970.)
- Međunarodna konvencija za zaštitu novih biljnih sorti (UPOV Konvencija)
- Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova (1891.)
- Protokol koji se odnosi na Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova (1989.) i Izmjene i dopune Protokola
- Nicanski sporazum o međunarodnoj klasifikaciji roba i usluga u svrhu registriranja žigova (1957.)
- Lokarnski sporazum o međunarodnoj klasifikaciji za industrijski dizajn (1968.)

## Korisni linkovi

Ministarstvo ekonomije Crne Gore, Direkcija za intelektualnu svojinu

<http://www.ziscg.me/index.php/en/forms-and-taxes>

Svjetska organizacija za intelektualnu svojinu (World Intellectual Property Office – WIPO)

<https://www.wipo.int/portal/en/>

Evropska patentna kancelarija (European Patent Office – EPO)

<https://www.epo.org/>

Kancelarija Evropske unije za intelektualnu svojinu (European Union Intellectual Property Office – EUIPO)

<https://euipo.europa.eu/ohimportal/en>

United States Patent and Trademark Office – USPTO

<https://www.uspto.gov/>

China National Intellectual Property Administration – CNIPA

<http://english.sipo.gov.cn/>

Japan Patent Office – JPO

<https://www.jpo.go.jp/e/>

Korean Intellectual Property Office – KIPO

<https://www.kipo.go.kr/en/MainApp?c=1000>

Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske

<https://www.dziv.hr/>

Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije

<http://www.zis.gov.rs/pocetna.1.html>

Institut za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine

<https://www.ipr.gov.ba/bs>

Državni zavod za industrijsku svojinu Republike Sjeverne Makedonije

[http://www.ippo.gov.mk/MK/Index\\_mk.aspx](http://www.ippo.gov.mk/MK/Index_mk.aspx)

Udruženje Republike Slovenije za intelektualno lastnino

<http://www.uil-sipo.si/>

Baza za pretragu patentne dokumentacije, EPO

<https://worldwide.espacenet.com/>

Baza za pretragu patentne dokumentacije, WIPO  
<https://patentscope.wipo.int/search/en/search.jsf> -